

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY VÀ HỌC TÁC PHẨM VĂN HỌC NƯỚC NGOÀI TRONG MÔN NGỮ VĂN TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

Lương Văn Hà¹

Ngày nhận bài: 28/3/2022; Ngày phản biện thông qua: 06/4/2022; Ngày duyệt đăng: 07/4/2022

TÓM TẮT

Bài báo này trình bày kết quả nghiên cứu về thực trạng dạy và học tác phẩm văn học nước ngoài trong chương trình Ngữ văn bậc Trung học phổ thông (THPT), đi sâu tìm hiểu những thuận lợi và khó khăn trong việc dạy và học văn học nước ngoài đồng thời chỉ ra những nguyên nhân dẫn đến thực trạng đó. Bài viết không chỉ khẳng định vị trí của văn học nước ngoài trong chương trình Ngữ văn bậc THPT mà còn đưa ra một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng dạy và học tác phẩm văn học nước ngoài sao cho hiệu quả như: thay đổi phương pháp dạy và học văn học nước ngoài theo hướng phát huy năng lực người học, dạy học theo chủ đề, tăng cường các hoạt động ngoại khóa và sân khấu hóa văn học nước ngoài.

Từ khóa: nâng cao, chất lượng, dạy và học, văn học nước ngoài, ngữ văn.

1. MỞ ĐẦU

Trong xu thế toàn cầu hóa ngày nay, tính biệt lập, khép kín của các nền văn hóa, văn học đã bị phá vỡ, thay vào đó là xu thế mở cửa, tiếp xúc và hội nhập toàn cầu. Môn Ngữ văn trong nhà trường phổ thông hiện nay không chỉ giảng dạy những tác phẩm văn học Việt Nam mà còn giảng dạy những tác phẩm văn học nước ngoài nhằm cung cấp cho học sinh những kho tàng tri thức, tinh hoa văn hóa thế giới. Từ đó, học sinh sẽ có cái nhìn trực quan, sinh động hơn về các nền văn hóa của nhân loại cũng như các thành tựu về văn học trong và ngoài nước. Tuy nhiên hiện nay, nội dung, chương trình giảng dạy giữa các tác phẩm văn học trong nước với các tác phẩm văn học nước ngoài còn quá chênh lệch. Giáo viên còn chưa mạnh dạn đổi mới về phương pháp trong dạy học, dễ gây tâm lí nhàm chán cho người học đối với văn học nước ngoài,... đồng thời, học sinh còn chưa hứng thú với môn học, một số em có tâm lí thực dụng, đối phó khi học văn học nước ngoài. Ngoài ra, nội dung kiểm tra đánh giá của môn Ngữ văn lại không còn có sự hiện diện của các tác phẩm văn học nước ngoài. Từ đó, khiến cho chất lượng dạy và học tác phẩm văn học nước ngoài bị ảnh hưởng.

Trước thực trạng nêu trên, chúng tôi nhận thấy rằng, để giúp người dạy lẫn người học thay đổi tâm thế khi tiếp nhận các tác phẩm văn học nước ngoài cũng như nâng cao vị thế của văn học nước ngoài trong chương trình môn Ngữ văn ở nhà trường phổ thông, chúng ta cần đưa ra những giải pháp đồng bộ, tích cực và hiệu quả nhằm nâng cao hiệu quả dạy và học các tác phẩm văn học nước ngoài.

2. NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Nội dung nghiên cứu

Khảo sát thực trạng dạy và học các tác phẩm văn học nước ngoài trong môn Ngữ văn bậc THPT.

Đề xuất một số giải pháp để nâng cao chất lượng dạy và học tác phẩm văn học nước ngoài ở Trường THPT hiện nay.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng các phương pháp nghiên cứu chủ yếu sau:

Phương pháp điều tra khảo sát: Sử dụng phiếu điều tra để khảo sát khoảng 500 học sinh ở 3 khối 10, 11 và 12 ở một số Trường THPT trên địa bàn TP. Buôn Ma Thuột, tỉnh Đắk Lắk: Trường THPT Lê Duẩn (150 phiếu), Trường THPT Buôn Ma Thuột (150 phiếu), Trường THPT Thực hành Cao Nguyên - Đại học Tây Nguyên (200 phiếu). Do đặc thù của năm học 2021 - 2022 (học sinh học trực tuyến là chính) nên chúng tôi đã tiến hành khảo sát ý kiến người học thông qua biểu mẫu trong Google form.

Phương pháp thống kê, phân loại: Thống kê và phân loại thực trạng dạy và học văn học nước ngoài, dựa vào phiếu điều tra đã khảo sát.

Phương pháp phân tích, tổng hợp: Trên cơ sở các số liệu và câu trả lời đã thống kê và phân loại trong phiếu điều tra, chúng tôi sẽ tiến hành tổng hợp và phân tích tổng thể để đánh giá và chỉ ra những thuận lợi, khó khăn, nguyên nhân của thực trạng dạy và học văn học nước ngoài trong quá trình học môn Ngữ văn ở Trường THPT.

Phương pháp so sánh, đối chiếu: Dựa vào phiếu điều tra và qua các tiết dạy học thực nghiệm để lập các sơ đồ, bảng biểu nhằm đối sánh và đưa ra đánh giá, kết luận.

Phương pháp chuyên gia: Tiến hành trao đổi và tham vấn về thực trạng dạy và học văn học nước

¹Trường THPT Thực hành Cao Nguyên, Trường Đại học Tây Nguyên;

Tác giả liên hệ: Lương Văn Hà, ĐT: 0907659637, Email: lvha@ttn.edu.vn.

ngoài ở nhà trường phổ thông thông qua các thầy cô đang giảng dạy văn học nước ngoài, các chuyên gia nghiên cứu về văn học nước ngoài để đánh giá khách quan và toàn diện hơn.

3. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

3.1. Vị trí của văn học nước ngoài trong chương trình môn Ngữ văn ở THPT

Từ rất sớm, trong chương trình trung học ban hành lần đầu tiên (năm 1956), áp dụng cho hệ thống giáo dục ở miền Bắc, văn học nước ngoài đã được đưa vào với tư cách là một phân môn bắt buộc. Trong chương trình Ngữ văn THPT hiện nay, việc được tiếp xúc với nhiều nền văn hóa, tích lũy được tri thức mới lạ sẽ giúp học sinh tự tin hơn khi tiếp xúc, giao lưu, gia nhập vào một không gian sống mang tính toàn cầu trong tương lai. Các tác phẩm văn học nước ngoài được giảng dạy trong chương trình THPT ngoài việc cung cấp tri thức văn học, tri thức về đời sống thực tiễn của các vùng đất trên thế giới còn giúp học sinh bồi dưỡng nhân cách và rèn luyện kỹ năng sống, có những hành động đúng đắn, cao đẹp, tránh xa lối sống thực dụng và ích kỉ. Bồi dưỡng tâm hồn và tình yêu cuộc sống là một vai trò nòng cốt của văn học chân chính trong mọi thời đại, đặc biệt nước ta đang bước vào kỷ nguyên mới, vai trò của việc bồi dưỡng trí tuệ và nhân cách cho thế hệ trẻ ngày càng quan trọng.

Nói về vai trò của văn học nước ngoài trong nhà trường phổ thông, tác giả Phạm Thị Liên cho rằng: *“những tác phẩm văn học nước ngoài được đưa vào giáo dục trong trường THPT đều là những sáng tác được chọn lọc trong kho tàng văn học của các nước trên thế giới. Nói cách khác, đó là những tác phẩm đã vượt qua sự thử thách khắc nghiệt của thời gian, không gian để trở thành tinh hoa văn hóa nhân loại... là những sáng tác rất giàu giá trị nhân văn, giàu tinh thần dân tộc, có tác dụng rất lớn trong việc giáo dục tình cảm cao đẹp, bồi dưỡng tâm hồn trong sáng, ý thức hướng tới điều thiện, giáo dục nhân cách cho người học”*. (Phạm Thị Liên, 2020, tr.75). Từ đó, có thể khẳng định, các tác phẩm văn học nước ngoài luôn chứa đựng những nội dung đa dạng về cuộc sống, con người, lịch sử dân tộc, đất nước, văn hóa tinh thần, nét văn minh, tư tưởng, tâm hồn của các dân tộc trên thế giới. Văn học nước ngoài đã có tác động sâu sắc, lâu bền trong đời sống tâm hồn và trí tuệ của thế hệ bạn đọc, các thế hệ học sinh, giúp các em tiếp thu những giá trị tinh thần phong phú và những đặc sắc văn hóa - lịch sử của các nền văn minh trên thế giới.

Hiện nay, đứng trước sự phát triển của trình độ khoa học kỹ thuật, thời đại công nghệ thông tin, cuộc sống của con người càng có nhiều sự thay

đổi, phù hợp với lối sống “công nghệ”, hiện đại của thế kỷ XXI. Trước những tác động đó, dường như văn học cũng bị ảnh hưởng và đang mất dần vị trí, ý nghĩa vốn có. Số lượng học sinh say mê học văn ngày một giảm, trong đó, văn học nước ngoài đang mất dần vị thế, ít nhận được sự quan tâm của người dạy và người học,...

3.2. Quan niệm của giáo viên và học sinh đối với văn học nước ngoài

Một số giáo viên chưa chú trọng đầu tư bài giảng và thời gian dành cho việc giảng dạy văn học nước ngoài nhiều, cộng thêm quỹ thời gian giảng dạy các tác phẩm văn học nước ngoài cũng bị hạn chế ở trên lớp nên quá trình truyền giảng kiến thức cho người học còn rơi vào tình trạng manh mún, đối phó hoặc dạy theo kiểu “hết trách nhiệm”. Việc tiếp cận các nội dung của tác phẩm văn học nước ngoài cũng bị hạn chế do giáo viên thiếu kinh nghiệm và kiến thức về văn học nước ngoài. Trong quá trình giảng dạy tác phẩm, *“giáo viên chưa chỉ rõ được sự khác biệt giữa hai nền văn hóa nên việc khai thác tác phẩm thường nặng nề màu sắc chủ quan của người dạy”* (Phạm Thị Liên, 2020, tr.77). Hơn nữa, việc tìm tòi và nghiên cứu về văn học nước ngoài chưa được nhiều giáo viên quan tâm. Hệ quả là, việc giảng dạy của giáo viên còn đơn điệu, hời hợt, nhàm chán... dễ rơi vào quá máy móc hoặc áp đặt kiến thức của người dạy đối với người học, việc tiếp nhận còn khiên cưỡng và một chiều.

Trước sự tác động của công nghệ thông tin và thời đại công nghệ 4.0, một bộ phận không nhỏ học sinh hiện nay không còn mặn mà với văn chương trong đó có việc học văn, viết văn. Vì thế, phần văn học nước ngoài được giảng dạy ở bậc THPT càng khiến học sinh ít coi trọng hơn. Từ việc ít quan tâm đến văn học nước ngoài, chất lượng học tập môn Ngữ văn nói riêng và các môn Khoa học Xã hội nói chung còn thấp so với các môn thuộc Khoa học Tự nhiên. Điều này được thể hiện rất rõ ở kết quả học tập cuối kỳ, cuối năm học của học sinh, mà minh chứng rõ nhất đó là chất lượng điểm thi tốt nghiệp THPT hàng năm.

Đến với văn học nước ngoài, hầu hết các em đều chưa có ý thức tìm hiểu thấu đáo các tác phẩm, chưa đầu tư thời gian và công sức cho văn học nước ngoài. Nhiều em chưa có động cơ học tập rõ ràng, còn bị động và duy trì kiểu học thực dụng. Một số em do hạn chế về kiến thức, văn hóa, trình độ nên khó khăn trong việc tiếp cận các tác phẩm văn học nước ngoài. Việc học tập chỉ thông qua bài giảng của giáo viên ở trên lớp, chưa chú trọng đầu tư thời gian và công sức nghiên cứu. Hầu hết các em học sinh cho rằng: *“Việc tiếp cận văn học*

nước ngoài còn nhiều rào cản và khó khăn; chỉ đọc văn học nước ngoài để tăng thêm hiểu biết và chưa thiết thực trong kiểm tra, đánh giá hiện nay” (Nguyễn Thị Lan, 2010, tr.77).

Ngoài ra, trong các kỳ thi, kiểm tra hiện nay, nội dung kiểm tra kiến thức về tác phẩm văn học nước ngoài trong môn Ngữ văn còn rất hạn chế, thậm chí là không đưa tác phẩm văn học nước ngoài vào nội dung kiểm tra đánh giá, đặc biệt là trong kỳ thi tốt nghiệp THPT. Vì thế, học sinh dễ có tâm lý chủ quan, thờ ơ và thực dụng khi học văn học nước ngoài.

3.3. Hệ thống hóa các tác phẩm văn học nước ngoài được giảng dạy trong chương trình Ngữ văn THPT

Các tác giả, tác phẩm được chọn lọc để giảng

dạy trong chương trình môn Ngữ văn THPT đều có tính tiêu biểu cho từng giai đoạn, trường phái, trào lưu văn học và tính dân tộc. Có thể khẳng định, thành tựu văn học của nhiều quốc gia được đưa vào chương trình giảng dạy không chỉ đem lại sự đa dạng, sinh động của nền văn học nhà trường phổ thông mà còn giúp học sinh được tiếp cận cũng như lĩnh hội được các kho tàng tri thức văn hóa của Việt Nam và các nước khác trên thế giới. Tạo điều kiện cho các em nghiên cứu tìm hiểu, học tập để làm giàu thêm tri thức văn học cho bản thân.

Trong chương trình Ngữ văn THPT (Ban cơ bản) hiện nay, chúng tôi đã tiến hành thống kê và khảo sát các tác phẩm văn học nước ngoài được đưa vào chương trình giảng dạy, cụ thể như sau:

LỚP 10

STT	Tên tác phẩm	Tác giả	Số tiết	Thể loại	Ghi chú
1	Uy - lít – xo trở về (trích <i>Ô - đi - xê</i>)	Hô - me - rơ	2	Sử thi	
2	Ra-ma buộc tội (Trích <i>Ra - ma - ya - na</i>)	Van - mi - ki	1	Sử thi	Đọc thêm
3	Tại lầu Hoàng Hạc tiễn Mạnh Hạo Nhiên đi Quảng Lăng	Lí Bạch	1	Thơ	Đọc thêm
4	Cảm xúc mùa thu	Đỗ Phủ	1	Thơ	
5	Thơ Hai - cư của Ba Sô	Ba Sô	1	Thơ	Đọc thêm
6	Lầu Hoàng Hạc	Thôi Hiệu			
7	Nỗi oán của người phòng khuê	Vương Xương Linh	1	Thơ	Đọc thêm
8	Khe chim kêu	Vương Duy			
9	Hồi trống Cổ Thành (Trích hồi 28 - <i>Tam quốc diễn nghĩa</i>)	La Quán Trung	2	Tiểu thuyết	
10	Tào Tháo uống rượu luận anh hùng (Trích hồi 21 - <i>Tam quốc diễn nghĩa</i>)				

Ghi chú: Sách Ngữ văn 10, Tập 1+2, 2019, tr.174-175; tr.158-159.

LỚP 11

Stt	Tên tác phẩm	Tác giả	Số tiết	Thể loại	Ghi chú
1	Tình yêu và thù hận (Trích <i>Rô - mê - ô và Giu - li - ét</i>)	U. Sếch - xpia	2	Kịch	
2	Tôi yêu em	A.X. Pu - skin	1	Thơ	
3	Bài thơ số 28	R. Ta - go	1	Thơ	
4	Người trong bao	A. P. Sê - khốp	2	Truyện ngắn	
5	Người cầm quyền khôi phục uy quyền (Trích <i>Những người khốn khổ</i>)	V. Huy - gô	2	Tiểu thuyết	
6	Ba cống hiến vĩ đại của Các Mác	Ăng - ghen	1	Văn chính luận	Đọc thêm

Ghi chú: Sách Ngữ văn 11, Tập 1+2, 2019, tr.215; tr.134-135.

LỚP 12					
Stt	Tên tác phẩm	Tác giả	Số tiết	Thể loại	Ghi chú
1	Đô - xtôi - ép - xki (trích)	X. Xvai - gơ	1	Chân dung VH	Đọc thêm
2	Thông điệp nhân ngày thế giới phòng chống AIDS, 01-12-2003	Cô - phi - an - nan	1	Nhật dụng	Tự học
3	Tự do (trích)	P. Ê - luy - a	1	Thơ	Tự học
4	Thuốc	Lỗ Tấn	1	Truyện ngắn	Tự học
5	Số phận con người (trích)	Sô - lô - khốp	2	Truyện ngắn	
6	Ông già và biển cả (trích)	Hê - minh - uê	2	Tiểu thuyết	

Ghi chú: Sách Ngữ văn 12, Tập 1+2, 2019, tr.222; tr.214.

Căn cứ vào hệ thống các tác phẩm trong chương trình của 3 khối lớp nêu trên, có thể thấy, số lượng tác phẩm văn học nước ngoài phân bố không đều ở các khối lớp. Càng về sau, số lượng tác phẩm càng ít và giảm dần (ở khối lớp 10 có 10 tác phẩm, ở khối lớp 11 có 06 tác phẩm và đến khối lớp 12 chỉ còn 05 tác phẩm). Không những thế, một số tác phẩm theo phân phối chương trình hiện nay còn bị đưa vào diện cho học sinh tự đọc, tự tìm hiểu hoặc đọc thêm. Số lượng những tác phẩm được chọn để học chính càng bị giảm dần. Điều này đã ảnh hưởng không nhỏ đến vị thế cũng như chất lượng dạy và học văn học nước ngoài ở nhà trường phổ thông.

3.4. Những thuận lợi và khó khăn trong giảng dạy và học tập văn học nước ngoài ở Trường THPT

Để đi sâu tìm hiểu thực trạng dạy và học các tác phẩm văn học nước ngoài ở Trường THPT, chúng tôi đã sử dụng 500 phiếu điều tra để thăm dò và khảo sát, đánh giá. Đối tượng điều tra là học sinh lớp 10, lớp 11 và lớp 12 của 03 Trường THPT trên địa bàn thành phố Buon Ma Thuật, tỉnh Đắk Lắk, cụ thể: Trường THPT Lê Duẩn, Trường THPT Buon Ma Thuật, Trường THPT Thực hành Cao Nguyên - Đại học Tây Nguyên. Phiếu điều tra gồm 3 phần:

Phần I: *Khảo sát thông tin chung của học sinh.*

Phần II: *Khảo sát quan niệm của người học đối với văn học nước ngoài.*

Phần III: *Khảo sát về thực trạng dạy và học văn học nước ngoài trong chương trình Ngữ văn THPT.*

Sau khi điều tra, chúng tôi tiến hành xử lý số liệu để chỉ ra thực trạng dạy và học văn học nước ngoài, đồng thời, đưa ra một số biện pháp nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy văn học nước ngoài trong Nhà trường THPT.

3.4.1. Thuận lợi

Các tác phẩm văn học nước ngoài được chọn lọc để giảng dạy trong chương trình Ngữ văn THPT đều là những tác phẩm đỉnh cao của văn

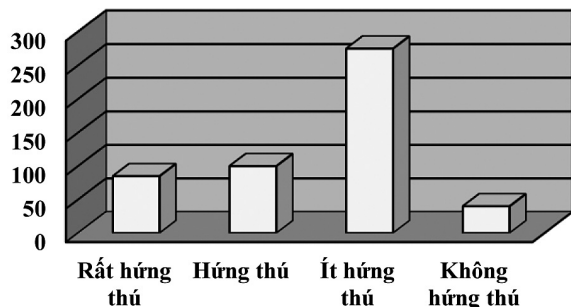
chương nhân loại. Những tác phẩm đó không chỉ là kết tinh tinh hoa văn hóa nhân loại, ở nhiều quốc gia khác nhau,... mà nó còn chứa đựng nhiều bài học, ý nghĩa, giá trị cuộc sống, từ đó, giúp học sinh tiếp xúc với những tinh hoa văn học thế giới, khai thác và nhận thức được nhiều vấn đề, nhiều ý nghĩa không thể tìm thấy trong văn học Việt Nam. Ngoài ra, các tác phẩm văn học nước ngoài còn được bố trí giảng dạy xen kẽ với các tác phẩm văn học Việt Nam. Điều này sẽ giúp cho người học vừa có thể đối sánh vừa có cái nhìn toàn diện cụ thể về nền văn học dân tộc với nền văn học của thế giới.

Hiện nay, cùng với sự phát triển của công nghệ thông tin, văn học nước ngoài đến với người đọc một cách dễ dàng hơn và bằng nhiều phương thức khác nhau. Người đọc có thể tìm hiểu, khám phá những tác phẩm kinh điển của văn học nước ngoài bằng nhiều cách thức, phương tiện khác nhau. Đối với văn học trong nhà trường THPT, những tác phẩm văn học nước ngoài được đưa vào giảng dạy là một mảng khá phong phú và hấp dẫn đối với giáo viên cũng như học sinh. Có thể khẳng định, các tác phẩm văn học nước ngoài được giới thiệu và giảng dạy trong chương trình được nghiên cứu và biên soạn công phu; có chọn lọc về nền văn học, tác giả, tác phẩm; hơn nữa thể loại văn học cũng phong phú, đa dạng, phù hợp trình độ nhận thức, cảm thụ của người học. Từ sự đa dạng đó, học sinh sẽ có điều kiện hấp thu tinh hoa của các nền văn hóa cũng như những giá trị mà mỗi tác phẩm văn học đem lại, giúp học sinh có thêm nhiều cảm hứng khi học văn hơn.

3.4.2. Khó khăn

Mặc dù mảng văn học nước ngoài được giảng dạy trong phổ thông đều là những kiệt tác của nhân loại nhưng, hiện nay, hầu hết, giáo viên và học sinh đều tiếp cận tác phẩm qua các bản dịch chứ không được đọc trực tiếp qua nguyên tác hay bản gốc. Hệ quả là, việc đọc và chiếm lĩnh những giá trị của tác phẩm từ nguyên bản sẽ bị giảm đi. Không những thế, người tiếp cận những tác phẩm này còn chịu

ảnh hưởng trực tiếp từ phong cách, ngôn ngữ của dịch giả nên việc tiếp cận có phần mang tính chủ quan của người dịch. Đôi khi có những bản dịch chưa sát nguyên bản hoặc chưa làm sáng tỏ và không lột tả hết nội dung, ý nghĩa của tác phẩm so với bản gốc nên sẽ làm giảm đi sức hấp dẫn của tác phẩm.

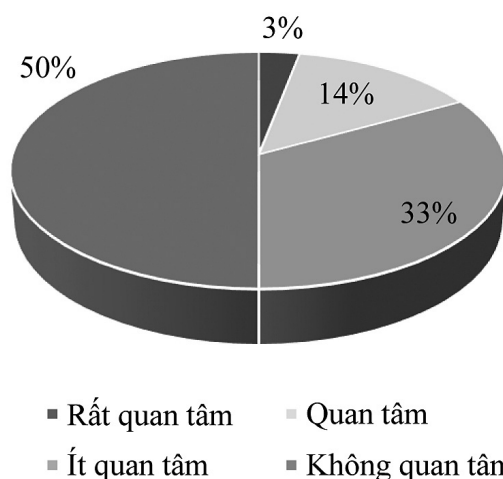
Biểu đồ 1. Khảo sát về mức độ hứng thú của học sinh khi học Văn học nước ngoài

Qua biểu đồ trên, khi khảo sát về mức độ hứng thú khi học tác phẩm văn học nước ngoài, có đến 63% học sinh cảm thấy ít và không hứng thú. Tỷ lệ học sinh yêu thích và có hứng thú với văn học nước ngoài chỉ chiếm 37%. Chính điều này đã ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng dạy và học văn ở trường phổ thông.

Chúng ta biết rằng, văn học nước ngoài vừa mang tính xa lạ, mới mẻ vừa dễ gây hứng thú trong học tập đối với học sinh. Tuy nhiên, để có thể chiếm lĩnh toàn diện và sâu sắc những tinh hoa cũng như các giá trị của văn học nước ngoài đem lại không phải là một việc dễ dàng. Hơn nữa, những tác phẩm được đưa vào chương trình lại là những đỉnh cao của các nền văn học lớn từ đông, tây, kim, cổ và đã được sàng lọc qua thời gian. Vì thế, khi tiếp cận và giảng dạy những tác phẩm văn học nước ngoài, giáo viên phải là những người có am hiểu và nghiên cứu kỹ càng về văn học nước ngoài, đặc biệt, giáo viên cần xem: “*Văn hóa là sự khác biệt, sự khác biệt tạo ra nét đặc trưng văn hóa riêng. Điều đó đòi hỏi người dạy cần nắm vững những kiến thức này để tránh cái nhìn phiến diện một chiều. Chẳng hạn, đặc trưng văn hóa Mỹ là coi trọng nguyên tắc, văn hóa Ấn Độ là tính khoan dung, văn hóa Trung Hoa là trọng tôn ti, văn hóa Việt Nam là trọng tình nghĩa, văn hóa Nga vừa giản dị, vừa bí ẩn, vừa phương Tây vừa phương Đông,... Nhưng do giáo viên giảng dạy hạn chế về vốn kiến thức văn hóa các nước nên dẫn đến tình trạng chất lượng giờ dạy không đạt hiệu quả cao, chưa hấp dẫn và lôi cuốn các em học sinh*” (Phạm Thị Liên, 2020, tr.77).

Hiện nay, lượng tác phẩm văn học nước ngoài được lựa chọn và giảng dạy trong nhà trường THPT còn hạn chế, thậm chí, nhiều bài bị đưa vào chương

trình đọc thêm hoặc cho học sinh tự học, tự đọc. Do vậy, một khi số lượng tác phẩm đã ít cộng thêm số tiết giảng dạy được phân bổ lại hạn hẹp sẽ dẫn đến việc tiếp cận và giảng dạy văn học nước ngoài bị ảnh hưởng, chất lượng giảng dạy và học tập ngày càng giảm sút. Theo phiếu điều tra học sinh ở trường THPT Thực hành Cao Nguyên, THPT Lê Duẩn, THPT Buôn Ma Thuột, có đến 83% học sinh không quan tâm hoặc ít quan tâm đến các tác phẩm văn học nước ngoài, 14% học sinh quan tâm và chỉ có 03% học sinh rất quan tâm đến văn học nước ngoài. Có thể theo dõi ở biểu đồ sau đây:

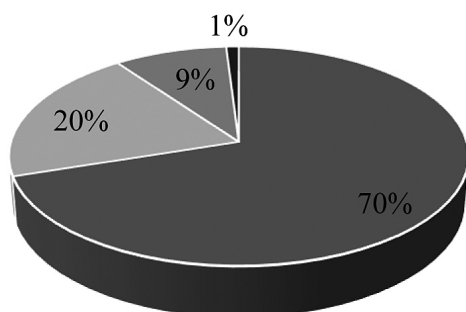

Biểu đồ 2. Khảo sát về mức độ quan tâm của người học đối với phần văn học nước ngoài

Trong kiểm tra đánh giá môn Ngữ văn hiện nay, nội dung kiểm tra đánh giá về văn học nước ngoài chưa thực sự được chú trọng. Cụ thể là, khối lượng, nội dung kiến thức của văn học nước ngoài nằm trong đề cương hoặc nội dung thi - kiểm tra bị hạn chế thậm chí gần như không còn xuất hiện. Do vậy, người dạy lẫn người học còn xem tác phẩm chỉ là “*cái bên lề, cái dư thừa, học để biết chứ không phải để cảm thụ. Chính điều đó đã làm mất đi giá trị đích thực của một tác phẩm văn học. Với quan điểm như vậy thì khó có thể có được một giờ giảng hiệu quả, tạo sự hấp dẫn, hứng thú cho người học*” (Phạm Thị Liên, 2020, tr.75).

Với quan niệm văn học nước ngoài học chỉ để biết chứ không phục vụ cho thi cử nên thầy cô cũng coi nhẹ vấn đề soạn và giảng. Hệ quả là, người dạy không còn mặn mà mà chú trọng đầu tư cho bài giảng trước khi lên lớp; việc kiểm tra - đánh giá đôi khi còn qua loa và hời hợt. Nhiều học sinh tỏ ra thờ ơ với mảng văn học nước ngoài mà chỉ chú trọng vào văn học Việt Nam, từ đó, dễ tạo tâm lý học thực dụng hoặc học đối phó trong những tiết học văn học nước ngoài của học sinh. Qua khảo sát, có đến 70% học sinh cho rằng trong phần thi - kiểm tra không

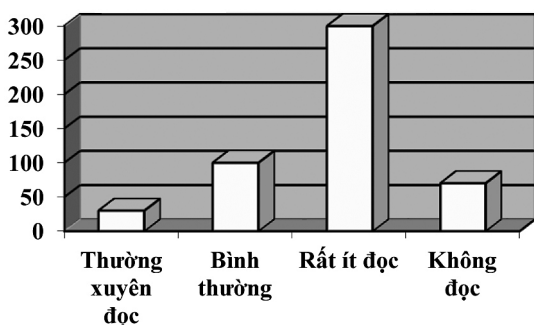
có nội dung của phần văn học nước ngoài, chỉ có khoảng 30% học sinh cho rằng trong kiểm tra đánh giá vẫn có nội dung của phần văn học nước ngoài. Có thể theo dõi tại biểu đồ dưới đây:

- Không kiểm tra
- Rất ít nội dung được kiểm tra
- Ít nội dung kiểm tra
- Nhiều nội dung được kiểm tra

Biểu đồ 3. Khảo sát về mức độ kiểm tra - đánh giá phần văn học nước ngoài

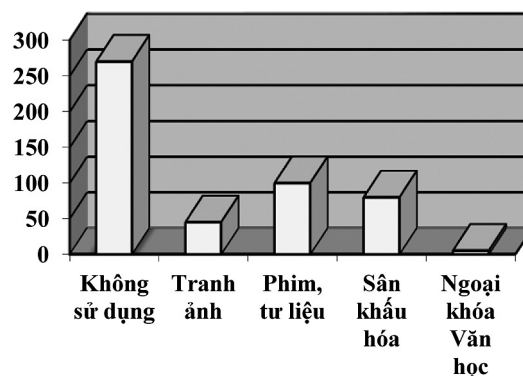
Đối với việc chiếm lĩnh tác phẩm văn học, việc đọc và tự tìm hiểu là rất quan trọng. Bàn về vai trò của việc đọc tác phẩm, tác giả Lưu Thị Ngọc cho rằng: “*Con đường đi vào tác phẩm nhất thiết phải từ đọc, gắn liền với việc đọc... Đọc sẽ làm âm vang lên những tín hiệu của cuộc sống mà nhà văn định gửi gắm... kích thích quá trình tri giác, tưởng tượng và tái tạo hình ảnh*” (Lưu Thị Ngọc, 2010, tr.71). Tuy nhiên hiện nay, văn hóa đọc của học sinh ngày càng giảm sút nghiêm trọng. Học sinh gần như lười đến thư viện tìm sách tham khảo hay đọc các tác phẩm văn học, nhất là văn học nước ngoài. Từ đó, tình trạng thụ động của học sinh còn phổ biến trong các tiết học văn, tình trạng học sinh chưa chuẩn bị bài và soạn bài trước khi đến lớp, hoặc nảy sinh tình trạng gian lận nhiều trong thi cử - kiểm tra,... Điều này ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng dạy và học văn học nước ngoài nói riêng và môn Ngữ văn ở bậc THPT nói chung. Chúng ta có thể theo dõi ở biểu đồ sau đây:

Biểu đồ 4. Khảo sát việc đọc các tác phẩm văn học nước ngoài của học sinh

Căn cứ vào biểu đồ trên, có đến 370 học sinh (chiếm 74%) học sinh rất ít hoặc không đọc tác phẩm văn học nước ngoài và có 130 học sinh (chiếm 26%) thường xuyên và tích cực đọc tác phẩm văn học nước ngoài. Việc học sinh ít đọc hoặc không có thói quen đọc tác phẩm văn học nước ngoài có thể do nhiều nguyên nhân trong đó có việc học sinh chưa yêu thích văn học. Nhiều em không có thói quen đọc sách hoặc lạm dụng mạng xã hội mà chưa dành thời gian cho việc đọc và tìm hiểu tác phẩm,...

Giảng dạy tác phẩm văn học nước ngoài đòi hỏi giáo viên không chỉ có kỹ năng, phương pháp giảng dạy mà còn phải có kiến thức am hiểu về các nền văn hóa nhân loại, nắm chắc kiến thức bài học từ đó vận dụng vào trong bài dạy,... Một số giáo viên chưa mạnh dạn trong giảng dạy và đổi mới phương pháp. Phương pháp giảng dạy chủ yếu vẫn là thuyết giảng và thuyết trình, từ đó làm cho tiết học mang nặng tính hình thức, gây nhàm chán cho người học. Một khi chưa có sự chuẩn bị kỹ càng khi lên lớp, giáo viên sẽ gặp lúng túng hoặc khó khăn trong giảng dạy kiến thức văn học nước ngoài. Tiết học văn sẽ rơi vào trầm lắng, nhàm chán không gây được hứng thú cho người học. Qua khảo sát về việc sử dụng các phương tiện hỗ trợ trong giảng dạy văn học nước ngoài cho thấy, rất ít giáo viên có ý thức sử dụng hoặc kết hợp các hình thức hoặc phương tiện để hỗ trợ trong giảng dạy, có thể theo dõi ở biểu đồ dưới đây:

Biểu đồ 5. Khảo sát về hình thức và phương tiện sử dụng khi giảng dạy văn học nước ngoài

Căn cứ vào biểu đồ trên, có đến 51% ý kiến cho rằng giáo viên chưa sử dụng các biện pháp hoặc phương tiện hỗ trợ để dạy học văn học nước ngoài. Việc giáo viên sử dụng tranh ảnh vào trong dạy học chỉ chiếm 07%; sử dụng phim, tư liệu là 18%; hình thức sân khấu hóa là 14%; sử dụng hoạt động ngoại khóa văn học chỉ chiếm 02%.

Ngoài ra, sự lặp lại một số tác giả, tác phẩm văn học nước ngoài từ bậc THCS lên bậc THPT đôi khi tạo ra sự nhàm chán cho người học. Điều này đòi

hỏi giáo viên trong quá trình giảng dạy phải biết khơi gợi và nhắc lại những thông tin, kiến thức cũ để học sinh nắm vững, từ đó, có thể đưa lại hiệu quả tốt trong giảng dạy. Chẳng hạn, khi giảng về thơ Lí Bạch, Đỗ Phủ ở lớp 10, nếu giáo viên biết nhắc lại những kiến thức mà học sinh đã biết ở lớp 6, thậm chí giáo viên cũng có thể mở rộng kiến thức thêm bằng những thông tin mình biết về tác giả, tác phẩm sẽ là một hướng gợi mở và tăng thêm hứng thú học tập cho các em.

3.5. Một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy học văn học nước ngoài ở Trường THPT

3.5.1. Thay đổi nhận thức, quan niệm của học sinh về văn học nước ngoài

Hiện nay, trước tác động của công nghệ thông tin, cùng với xu hướng lựa chọn ngành nghề, học sinh còn xem nhẹ chuyện học văn. Người học có thiên hướng đầu tư học các môn Khoa học Tự nhiên hơn là các môn Khoa học xã hội trong đó có môn Ngữ văn. Trong chương trình Ngữ văn ở nhà trường phổ thông, số lượng tác phẩm văn học nước ngoài được đưa vào giảng dạy còn rất ít so với văn học Việt Nam. Học sinh và giáo viên còn chưa quan tâm và đầu tư nhiều đến phần văn học nước ngoài, vì thế, dễ gây ra quan niệm xem nhẹ, xem thường.

Từ việc coi nhẹ văn học nước ngoài, người học dễ có tư tưởng học thực dụng và đối phó khi học văn hiện nay. Vì vậy, để nâng cao chất lượng dạy và học văn học nước ngoài thì trước hết cần phải thay đổi quan niệm và nhận thức còn lệch lạc về vị trí và vai trò của văn học nước ngoài trong nhà trường THPT. Giáo viên cần khẳng định vị thế và vai trò của văn học nước ngoài trong tổng thể chương trình của môn Ngữ văn. Cần coi văn học nước ngoài là một bộ phận quan trọng, cần thiết trong việc tiếp nhận và truyền tải kiến thức tinh hoa và những giá trị văn hóa của nhân loại đến học sinh thông qua những tác phẩm văn học.

Hơn thế nữa, người dạy một mặt cần truyền cảm hứng, niềm đam mê yêu thích các tác phẩm văn học nước ngoài cho người học. Mặt khác, người dạy cần tích cực thay đổi phương pháp dạy học theo hướng tăng cường tích cực chủ động cho người học, lấy người học làm trung tâm, là chủ thể của quá trình chiếm lĩnh kiến thức. Trong mỗi tiết học, giáo viên cần phát huy năng lực tự học, tự đọc và tìm hiểu tác phẩm của người học. Giáo viên phải tạo được niềm hứng thú và yêu thích khi giảng dạy những tác phẩm văn học nước ngoài, phải làm sao cho học sinh có nhu cầu tìm tòi và đọc các tác phẩm văn học nước ngoài. Bộ môn Ngữ văn và mỗi giáo viên cần tăng cường các buổi

nói chuyện chuyên đề; các hoạt động ngoài giờ, ngoại khóa về văn học nước ngoài để thu hút và tạo ấn tượng cũng như niềm yêu thích cho người học.

3.5.2. Thay đổi phương pháp dạy học văn học nước ngoài

Một trong những nguyên nhân khiến giờ học văn học nước ngoài chưa hấp dẫn và thu hút người học chính là việc giáo viên còn ngại đổi mới phương pháp dạy học, giáo viên còn thụ động và chưa phát huy năng lực của người học. Muốn khắc phục những hạn chế trên, người dạy cần mạnh dạn thay đổi phương pháp và hình thức tổ chức dạy học:

Hiện nay, số lượng tác phẩm văn học nước ngoài được giảng dạy trong chương trình ở mỗi khối lớp còn hạn chế, vì thế, khi dạy văn học nước ngoài, giáo viên nên coi đây là cơ hội để vận dụng linh hoạt các phương pháp để làm sao dạy học hiệu quả. Làm sao cho các em học sinh hào hứng mỗi khi được học một tác phẩm văn học nước ngoài. Qua khảo sát, chúng tôi nhận thấy, giáo viên có thể thông qua khung kế hoạch và phân phối chương trình để tổng hợp những tác phẩm có chung thể loại, loại hình, giai đoạn để giảng dạy theo dự án hoặc chủ đề bài học. Từ đó, giáo viên sẽ giúp học sinh vừa nắm vững tiến trình văn học nước ngoài vừa nắm vững đặc trưng của thể loại đó, đồng thời, các em có thể hiểu sâu và ghi nhớ bài học hơn. Căn cứ vào các đơn vị bài học văn học nước ngoài xuyên suốt chương trình Ngữ văn THPT, giáo viên có thể xây dựng các chủ đề lớn và tổng quát để dạy học như:

- Tìm hiểu về đặc trưng Sử thi anh hùng thế giới (qua các sử thi của Hô - me - rơ, Van - mi - ki,...).

- So sánh đặc trưng sử thi anh hùng Việt Nam với Sử thi anh hùng thế giới thông qua các tác phẩm trong nhà trường THPT.

- Tìm hiểu về đẹp thơ đời Đường (qua các bài thơ hay của Đỗ Phủ, Lý Bạch, Thôi Hiệu,...).

- Tìm hiểu về đẹp thơ hiện đại nước ngoài (qua các bài thơ của R. Ta - go, A. X. Pu - skin,...).

- Đặc sắc văn xuôi hiện đại nước ngoài (qua các tác phẩm nổi tiếng như: *Thuốc* của Lỗ Tấn, *Số phận con người* của Sô - lô - khốp, *Người trong bao* của Sê - khốp, *Những người khốn khổ* của V. Huy - gô, *Ông già và biển cả* của Hê - minh - uê).

- Sự ảnh hưởng của truyện ngắn nước ngoài hiện đại đến quá trình sáng tác truyện ngắn của các nhà văn hiện đại Việt Nam giai đoạn trước Cách mạng Tháng Tám năm 1945.

Ngoài dạy học theo dự án, chủ đề; giáo viên có

thể tích hợp việc dạy học văn học nước ngoài bằng tổ chức các buổi nói chuyện chuyên đề, tổ chức các cuộc thi cảm nhận về tác phẩm văn học nước ngoài hoặc tổ chức cuộc thi hùng biện văn học. Phạm vi tổ chức có thể trong một lớp học hoặc liên lớp học, liên khối học trong Nhà trường. Giáo viên có thể xây dựng các buổi nói chuyện chuyên đề, các cuộc thi đọc và cảm nhận văn học hoặc xây dựng các chủ đề hùng biện văn học nước ngoài như:

- Chủ nghĩa nhân văn trong vở kịch *Rô - mê - ô và Giu - li - ét* của Sếch- xpia.
- Đặc trưng thi pháp thơ Trung đại qua một số bài thơ đời Đường.
- Chất lãng mạn trong thơ Lý Bạch.
- Bức tranh hiện thực cuộc sống trong thơ Đỗ Phủ.
- So sánh hệ thống thi pháp thơ trung đại Việt Nam với thơ Đường.
- Bức tranh hiện thực trong tác phẩm *Người trong bao* của Sê - khốp.
- Thử đi tìm nguyên lí Tầng băng trôi trong tiểu thuyết *Ông già và biển cả* của Hê - minh - uê.
- Chủ nghĩa nhân đạo trong tiểu thuyết *Những người khốn khổ* của V. Huy - gô.

Thông qua các cuộc thi văn học hoặc các buổi sinh hoạt chuyên đề về văn học nước ngoài, học sinh sẽ phát huy được các tố chất, năng lực và khả năng sáng tạo về văn chương; giúp các em tự tin và mạnh dạn hơn khi trình bày và tham gia. Các buổi ngoại khóa hoặc các cuộc thi văn học tổ chức trong nhà trường sẽ tạo sân chơi lành mạnh, tạo điều kiện thuận lợi cho học sinh trải nghiệm thực tế và sáng tạo văn chương. Đồng thời, học sinh còn được tạo cơ hội tiếp thu tri thức một cách chủ động tích cực, hình thành và phát triển năng lực chung và năng lực đặc thù của bộ môn Ngữ văn; phát triển các phẩm chất tốt đẹp như: biết trân trọng những giá trị trong cuộc sống; bồi đắp tâm hồn, tình cảm; xây dựng thói quen và sở thích cao đẹp,...

Ngoài ra, một trong những biện pháp giúp học sinh có thể khắc sâu kiến thức bài học, đồng thời có thể tăng tính hứng thú khi học văn học nước ngoài cho người học đó chính là người dạy cần phát huy hiệu quả của công nghệ thông tin, đặc biệt là phát huy hiệu quả của các phương tiện dạy học như tranh ảnh, chiếu phim ảnh, phim tư liệu hoặc cho học sinh xem kịch văn học,... Hiện nay, một số tác phẩm văn học nước ngoài đã được chuyển thể thành phim hoặc chuyển thể từ kịch bản văn học sang phim hoặc kịch bản sân khấu. Chúng ta có thể kể đến các tác phẩm nổi tiếng như: *Rô - mê - ô và Giu - li - ét* của U. Sếch- xpia, *Tam quốc diễn*

ngiã của La Quán Trung, *Số phận con người* của Sô - lô - khốp, *Những người khốn khổ* của V. Huy - gô, *Ông già và biển cả* của Hê - minh - uê,...). Việc học sinh được tận mắt xem những bộ phim hoặc hình ảnh, tư liệu văn học, những kiến thức mà học sinh đã được học trên lớp lại một lần nữa được tái hiện một cách cụ thể, sinh động. Bởi lẽ khi xem phim, kịch, học sinh dễ hình dung và khắc sâu các hình ảnh, tình tiết, sự kiện, nhân vật, mối quan hệ giữa các nhân vật, cốt truyện; nắm vững các mâu thuẫn, xung đột, hành động trong kịch;... Từ đó sẽ dễ dàng nắm vững kiến thức bài học hơn. Như vậy, khi học sinh xem phim, kịch, tư liệu, hình ảnh văn học, giá trị và nghệ thuật của tác phẩm (trong sách) đã được hiện thực hóa và trở nên sinh động, dễ hiểu và dễ tiếp nhận hơn đối với học sinh.

3.5.3. Tổ chức diễn đàn và các hoạt động ngoại khóa văn học nước ngoài

Để nâng cao chất lượng dạy và học văn học nước ngoài, tăng sự hấp dẫn và hứng thú cho người học, giáo viên có thể tổ chức hoạt động tích cực khác gắn với tiến trình dạy học như: tổ chức diễn đàn và hoạt động ngoại khóa văn học nước ngoài. Đây là hai hoạt động mới mẻ, thu hút được đông đảo học sinh tham gia. Tuy nhiên, nó cũng đòi hỏi giáo viên giảng dạy cũng như bộ môn Ngữ văn trong nhà trường phải tích cực, có sự đầu tư chuẩn bị cũng như có kế hoạch triển khai thực hiện ngay từ đầu năm học.

Diễn đàn văn học nước ngoài có thể triển khai thông qua các buổi nói chuyện chuyên đề, các buổi sinh hoạt văn chương của bộ môn hoặc tổ chức qua các câu lạc bộ văn học của bộ môn Ngữ văn hoặc của Nhà trường,... Thông qua diễn đàn này, học sinh sẽ cơ hội bày tỏ suy nghĩ, ý kiến, quan niệm của mình trong những bài cảm nhận, bài tham luận hoặc những bài viết về những nhân vật văn học yêu thích, những tác phẩm văn học hay hoặc tìm hiểu về một tác giả nào đó của văn học nước ngoài mà các em ấn tượng. Việc tổ chức diễn đàn cũng nhằm mục đích trả lời những câu hỏi, những thắc mắc của người học về một vấn đề nào đó của văn học nước ngoài. Ngoài ra, ban tổ chức diễn đàn có thể đưa ra một số tình huống giao tiếp giả định để cùng xử lý, cho học sinh trình bày một vấn đề, một ý kiến từ các góc nhìn khác nhau về văn học,... Thông qua diễn đàn này, các em cũng có thể nêu đề xuất của mình về một vấn đề nào đó có liên quan đến nhu cầu, hứng thú, nguyện vọng trong quá trình học văn của các em. Diễn đàn cũng là nơi mở rộng sinh hoạt chuyên môn giữa các giáo viên cùng bộ môn với nhau, giữa học sinh với giáo viên và giữa học sinh với học sinh,... Vì vậy, diễn đàn như một sân chơi tạo điều kiện để học sinh được

biểu đạt ý kiến của mình một cách trực tiếp với đồng đạo bạn bè và những người khác.

Tổ chức ngoại khóa văn học nước ngoài là các hoạt động giáo dục thực tiễn được tiến hành song song với hoạt động dạy học trong nhà trường phổ thông. Trong *Nguyên tắc hoạt động ngoại khóa*, tác giả Phan Trọng Luận đã đưa ra ba nguyên tắc như sau: “*Thứ nhất là nguyên tắc giáo dục tư tưởng, chính trị, đạo đức, tư cách cho học sinh... Thứ hai là nguyên tắc tự nguyện và phải phù hợp trình độ tâm sinh lý của học sinh... Thứ ba là dựa vào nội dung của hoạt động ngoại khóa, những vấn đề trong ngoại khóa không lặp lại nội khóa nhưng phải có một mối liên hệ nhất định*” (Phan Trọng Luận, 2001, tr.386-387).

Thông qua việc tham gia vào các hoạt động ngoại khóa, học sinh được phát huy vai trò chủ thể, tính tích cực, chủ động, tự giác và sáng tạo của bản thân. Các em được chủ động tham gia vào tất cả các khâu của quá trình hoạt động: từ thiết kế hoạt động đến chuẩn bị, thực hiện và đánh giá kết quả hoạt động phù hợp với đặc điểm lứa tuổi và khả năng của bản thân. Các em được trải nghiệm, được bày tỏ quan điểm, ý tưởng; được đánh giá và lựa chọn ý tưởng hoạt động; được thể hiện, tự khẳng định bản thân; được tự đánh giá và đánh giá kết quả hoạt động của bản thân, của nhóm mình và của bạn bè,... Từ đó, hình thành và phát triển cho các em những giá trị sống và các năng lực cần thiết. Hoạt động ngoại khóa có thể tổ chức theo các quy mô khác nhau như: theo nhóm, theo lớp, theo khối lớp, theo trường hoặc liên trường. Tuy nhiên, qua thực tiễn giảng dạy, việc tổ chức theo quy mô nhóm và quy mô lớp có ưu thế hơn về nhiều mặt như đơn giản, không tốn kém, mất ít thời gian; học sinh tham gia được nhiều hơn và có nhiều khả năng hình thành, phát triển các năng lực cho học sinh hơn. Hoạt động ngoại khóa văn học cũng có khả năng thu hút sự tham gia, phối hợp, liên kết nhiều lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường như: giáo viên chủ nhiệm, giáo viên bộ môn, các câu lạc bộ trong nhà trường,...

Đối với văn học nước ngoài, hoạt động ngoại khóa có thể được tổ chức dưới các hình thức như: Tìm hiểu tinh hoa, văn hóa nước ngoài thông qua việc cho học sinh xem phim, xem kịch liên quan đến tác phẩm đó; hình thức sân khấu hóa; kịch hóa hoặc phim hóa (tức là giúp các em có trải nghiệm từ việc dàn dựng kịch bản, tham gia trực tiếp đóng vai hoặc hóa thân vào những kiểu loại nhân vật, câu chuyện, từng vở kịch, được sống đời sống và số phận của từng nhân vật. Từ đó, sẽ giúp học sinh khắc sâu kiến thức, rèn kỹ năng cảm thụ tác phẩm dễ dàng hơn. Đặc biệt trong hình thức sân

khẩu hóa, kỹ năng “hóa thân” vào nhân vật văn học sẽ giúp học sinh say mê, hứng thú, tích cực chủ động, sáng tạo trong học tập. Với phương thức này thay vì cho học sinh thảo luận, trao đổi, thì giáo viên chỉ cần tạo điều kiện cho học sinh được làm việc theo từng nhóm, chuẩn bị một cách kỹ lưỡng kịch bản và lời thoại, hóa trang, đạo cụ,... để nhập vào vai diễn. Từ đó, các em sẽ nhớ rất lâu hơn cuộc đời, tính cách, số phận của các nhân vật cũng như thông điệp mà tác phẩm mang lại. Khi đã thành công trong vai diễn của mình, các em sẽ có ý thức, khám phá sâu hơn về tác giả, tác phẩm. Trong chương trình Ngữ văn THPT, giáo viên có thể hướng dẫn học sinh sân khấu hóa một số đoạn trích như: *Rama buộc tội, Ulyxơ trở về, Hồi trống cổ thành, Tình yêu và thù hận*,...

Để có thể vận dụng thành công phương pháp ngoại khóa văn học, giáo viên và bộ môn Ngữ văn cần sắp xếp thời gian biểu cho môn học một cách khoa học và linh hoạt. Bên cạnh đó, đòi hỏi sự tâm huyết, tinh thần trách nhiệm của giáo viên giảng dạy, sự hỗ trợ tích cực của tổ bộ môn và niềm hăng say, tự nguyện của học sinh,... Một giờ ngoại khóa văn học đạt hiệu quả là các em phối hợp nhuần nhuyễn giữa lý thuyết và thực hành, khơi gợi khát vọng sáng tạo, khát vọng chiếm lĩnh tri thức của chủ thể tiếp nhận. Hiểu sâu sắc tác phẩm để từ đó học sinh tự mình ý thức về bản thân, để sống có nhân cách hơn, trong sạch hơn, cao thượng hơn, bản lĩnh hơn.

Trong bối cảnh dạy học trực tuyến như hiện nay, để nâng cao chất lượng dạy và học các tác phẩm văn học nước ngoài sao cho thích ứng và phù hợp, giáo viên có thể linh hoạt thay đổi các hình thức dạy học và hoạt động diễn đàn, ngoại khóa văn học bằng các hình thức phù hợp như: tổ chức nói chuyện chuyên đề văn học nước ngoài bằng hình thức trực tuyến hoặc tổ chức sinh hoạt các câu lạc bộ văn học nhà trường bằng hình thức trực tiếp kết hợp với trực tuyến (online) sao cho phù hợp. Đồng thời, giáo viên có thể phát huy trí sáng tạo và niềm đam mê văn học nước ngoài của các em học sinh thông qua các buổi thuyết trình về tác giả, tác phẩm yêu thích hoặc bằng các sản phẩm video tìm hiểu về tác phẩm mà học sinh tự chuẩn bị ở nhà,...

3.5.4. Thay đổi cách ra đề, kiểm tra và đánh giá

Hiện nay, người học còn thụ động, thờ ơ và coi nhẹ việc học các tác phẩm văn học nước ngoài, nhiều em không có hứng thú và yêu thích học cũng có phần nguyên nhân từ nội dung kiểm tra - đánh giá chưa gắn việc dạy và học văn học nước ngoài. Việc đánh giá - kiểm tra còn mang tính nặng tính hình thức đôi khi còn bị xem nhẹ hoặc người dạy

chưa đưa nội dung văn học nước ngoài vào kiểm tra đánh giá thường xuyên, định kỳ.

Để đảm bảo tính khách quan và khắc phục tình trạng người dạy lẫn người học chưa đề cao vị thế, vai trò của văn học nước ngoài, hoặc còn thờ ơ và chưa hứng thú với môn học,..., các trường THPT, đặc biệt là tổ bộ môn Ngữ văn cần xây dựng nội dung kiểm tra - đánh giá về văn học nước ngoài sao cho phù hợp và hiệu quả ở ma trận đề thi - kiểm tra môn Ngữ văn trong quá trình đánh giá thường xuyên và định kỳ hàng năm. Từ việc kiểm tra đánh giá này, người dạy và người học sẽ dần coi trọng vị trí của văn học nước ngoài, học sinh sẽ chú tâm hơn đến văn học nước ngoài.

Hình thức cũng như cách thức đánh giá - kiểm tra cũng cần phải linh hoạt, đa dạng. Sau khi dạy xong một chủ đề, chuyên đề hoặc một tác phẩm nước ngoài, giáo viên có thể thực hiện việc kiểm tra, đánh giá kiến thức bài học hoặc chủ đề bài học một cách linh hoạt, ngắn gọn với các hình thức như: Kiểm tra bài cũ kết hợp dạy bài mới, tổ chức trò chơi đố vui văn học hoặc cho học sinh làm bài kiểm tra trên giấy dưới hình thức tự luận hoặc trắc nghiệm khách quan. Nội dung kiểm tra có thể là những câu hỏi về tác giả (cuộc đời, sự nghiệp sáng tác hoặc những cống hiến cho văn học,...), tác phẩm (đặc sắc về chủ đề - nội dung tư tưởng, vẻ đẹp nhân vật trong tác phẩm, đặc sắc về nghệ thuật, ý nghĩa của các chi tiết nghệ thuật trong tác phẩm,...), so sánh đặc trưng về thể loại hoặc thi pháp giữa các tác phẩm văn học nước ngoài với các tác phẩm trong nước,...

Giáo viên cũng có thể kiểm tra, đánh giá học sinh trong các hoạt động diễn đàn, ngoại khóa của học sinh về văn học nước ngoài. Đây được coi là phương thức đánh giá mang tính linh hoạt và có thể đánh giá ở nhiều đối tượng học sinh và thực hiện ở mọi giai đoạn trong tiến trình dạy học môn Ngữ văn. Thông qua các ý kiến, các bài phát biểu, tham luận của học sinh trong các diễn đàn hoặc căn cứ vào kết quả của học sinh trong các cuộc thi tìm hiểu về văn học hay quá trình học sinh tham gia xây dựng kịch bản, hóa thân vào các nhân vật,... giáo viên cũng có thể đánh giá và cho điểm thường xuyên dựa trên những sản phẩm hoặc kết quả đạt được của học sinh. Với cách làm như thế, việc kiểm tra đánh giá sẽ linh động hơn, phù hợp với nhiều đối tượng người học hơn, chất lượng giảng dạy văn học nước ngoài sẽ dần được nâng cao, đồng thời học sinh vừa có sự trải nghiệm vừa

có thể tiếp thu kiến thức bài học một cách dễ dàng hơn.

4. KẾT LUẬN

Có thể nói, văn học nước ngoài là một bộ phận quan trọng trong tổng thể nội dung, chương trình của môn Ngữ văn bậc phổ thông. Những tác phẩm văn học nước ngoài được đưa vào giảng dạy trong nhà trường đều không chỉ đa dạng về thể loại, ngôn ngữ, dân tộc, mà còn giàu ý nghĩa, mang giá trị thời đại và luôn hấp dẫn đối với người dạy và người học. Xuất phát từ điều đó, học sinh sẽ có điều kiện hấp thu tinh hoa văn hóa cũng như những giá trị mà mỗi tác phẩm văn học đem lại, đồng thời giúp học sinh có thêm nhiều cảm hứng và yêu thích khi học văn hơn. Tuy nhiên hiện nay, quá trình giảng dạy và học tập tác phẩm văn học nước ngoài còn có nhiều hạn chế do rất nhiều nguyên nhân: khoảng cách về thời gian, không gian, về văn hóa, lịch sử và tâm lý; tài liệu tham khảo về văn học nước ngoài còn hạn chế; việc đọc và tìm hiểu tác phẩm nước ngoài còn dựa vào các văn bản dịch; trong việc dạy học văn học nước ngoài, giáo viên và học sinh chưa có sự đầu tư và quan tâm đúng mức. Giáo viên chưa mạnh dạn đổi mới phương pháp giảng dạy, chưa nêu cao được vị thế của môn học; người học còn thụ động, thờ ơ và chưa hứng thú đối với môn Ngữ văn cũng như phần văn học nước ngoài,...

Để nâng cao hiệu quả và chất lượng dạy học văn học nước ngoài, trước hết chúng ta cần thay đổi quan niệm và suy nghĩ cả ở người dạy và người học về văn học nước ngoài ở nhà trường phổ thông đồng thời cần nâng cao vị thế của văn học nước ngoài so với văn học trong nước. Nhằm tăng sự hứng thú và yêu thích văn học nước ngoài, trong giờ dạy, giáo viên cần đổi mới phương pháp dạy học; đổi mới cách ra đề, phương pháp kiểm tra - đánh giá; ứng dụng công nghệ thông tin vào dạy và học; tăng cường sử dụng các phương tiện và thiết bị dạy học phù hợp với từng thể loại và từng đặc trưng của tác phẩm văn học. Ngoài ra, giáo viên và bộ môn Ngữ văn trong nhà trường cần tổ chức các buổi diễn đàn và các hoạt động ngoại khóa văn học nước ngoài như: cuộc thi văn học, sân khấu hóa, kịch hóa, phim hóa,... văn học nhằm phát huy năng lực tự học, sáng tạo; tăng cường kỹ năng thảo luận nhóm, làm việc theo nhóm ở người học;... Đây có thể xem là những biện pháp hữu hiệu giúp người dạy và người học từng bước nâng cao chất lượng dạy và học văn học nước ngoài hiện nay.

IMPROVING THE QUALITY OF TEACHING AND LEARNING FOREIGN LITERARY WORKS IN HIGH SCHOOL LITERATURE

Luong Van Ha²

Received Date: 28/3/2022; Revised Date: 06/4/2022; Accepted for Publication: 07/4/2022

SUMMARY

This article presents the research results on the current situation of teaching and learning foreign literary works in the high school literature program, delves into the advantages and disadvantages of teaching and learning foreign literature, and points out the reasons that lead to this situation. The article not only affirms the position of foreign literature in the high school literature program but also offers some solutions to improve the quality of teaching and learning foreign literary works, such as: changing the method of teaching and learning foreign literature in the direction of promoting learners' capacity, teaching by topic, enhancing activities in foreign languages, extracurricular activities and theatricalization of foreign literature.

Keywords: improve, quality, teaching and learning, foreign literature, literature.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đặng Anh Đào (2009). *Văn học phương Tây*, NXB Giáo dục.
- Lê Huy Bắc (2009). *Dạy học văn học nước ngoài Ngữ văn 11 cơ bản và nâng cao*, NXB Giáo dục.
- Lê Huy Bắc (2012). *Giáo trình Văn học phương Tây*, NXB Giáo dục.
- Nguyễn Thị Thanh Hương (1998). *Phương pháp tiếp nhận tác phẩm văn học ở trường phổ thông trung học*, NXB Giáo dục.
- Nguyễn Thị Lan (2010). *Văn học nước ngoài trong nhà trường*, NXB Hội nhà văn, Hà Nội.
- Phạm Thị Liên (2020). “*Định hướng cách tiếp nhận văn học nước ngoài trong trường phổ thông ở Việt Nam*”, Tạp chí Khoa học, số 37, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- Phan Trọng Luận (2001). *Văn học nhà trường, nhận diện, tiếp nhận, đổi mới*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- Phan Trọng Luận (2019). *Ngữ văn 10, 11, 12*, NXB Giáo dục.
- Lưu Thị Ngọc (2010). *Dạy học truyện ngắn “Người trong bao” của A.P. Sêkhốp ở trung học phổ thông theo hướng tiếp cận văn hóa*, Luận văn thạc sĩ, Đại học Sư phạm Hà Nội.
- Phùng Văn Từ (2008). *Cảm thụ và giảng dạy văn học nước ngoài*, NXB Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.

²Cao Nguyen Practical High School; Tay Nguyen University;
Corresponding author: Luong Van Ha, Tel: 0907659637, Email: lvha@ttn.edu.vn.